

Marta Stanisławska

Uniwersytet Wrocławski

<https://orcid.org/0000-0002-2846-6289>

Płynność finansowa gospodarstw domowych właścicieli koni w Polsce: perspektywa mikroekonomiczna

Streszczenie

Artykuł analizuje płynność i kruchość finansową gospodarstw domowych właścicieli koni w Polsce w perspektywie mikroekonomicznej. Na podstawie badania CAWI przeprowadzonego wśród 636 właścicieli koni z 15 województw oceniono udział wydatków związanych z utrzymaniem koni w budżecie domowym, wpływ poziomu dochodów i bufora oszczędnościowego na stabilność finansową oraz reakcje na wzrost cen usług i produktów jeździeckich. Wykorzystano statystyki opisowe i analizy porównawcze z zastosowaniem środowiska R. Wyniki wskazują, że głównym źródłem ryzyka nie jest sam poziom dochodów, lecz ograniczona dostępność środków płynnych przy wysokich, stałych wydatkach związanych z utrzymaniem koni. Gospodarstwa o niskiej płynności częściej ograniczają inne wydatki uznaniowe, rezygnują z oszczędności i rozważają redukcję aktywności jeździeckiej. Wnioski podkreślają znaczenie edukacji finansowej i budowy rezerw płynnościowych w grupie właścicieli koni.

Słowa kluczowe: płynność finansowa, kruchość finansowa, wydatki uznaniowe, gospodarstwa domowe, właściciele koni

Kody klasyfikacji JEL: D1, D6, D9

1. Wprowadzenie

Ostatnie lata przyniosły wyraźny wzrost kosztów życia w Polsce – drożeją usługi, energia, żywność, a tym samym także utrzymanie zwierząt. W wielu gospodarstwach domowych coraz trudniej jest utrzymać płynność finansową, zwłaszcza gdy w budżecie pojawiają się wysokie, cykliczne wydatki związane z aktywnością jeździecką. Jednym z najbardziej kosztowych i jednocześnie najmniej zbadanych obszarów są wydatki na posiadanie koni. Utrzymanie konia to stały, wieloskładnikowy koszt – pensjonat, żywienie, weterynarz, kowal, sprzęt, treningi – który pod wieloma względami przekracza standardowe wydatki rekreacyjne ponoszone przez przeciętne gospodarstwo domowe.

Właścicielami koni nie są jednak wyłącznie gospodarstwa o wysokich dochodach. W praktyce wiele osób o dochodach przeciętnych decyduje się na posiadanie konia, często traktując to jako ważny element stylu życia, inwestycję emocjonalną lub sposób spędzania czasu wolnego. W takich przypadkach wydatki związane z utrzymaniem koni stają się realnym obciążeniem dla budżetu i mogą wpływać na płynność finansową. Choć w debacie publicznej funkcjonuje przekonanie, że jeździectwo jest luksusem zarezerwowanym dla zamożnych, dane z badań pokazują bardziej złożony obraz.

Dotychczasowe opracowania dotyczące sektora jeździeckiego koncentrowały się przede wszystkim na kosztach utrzymania konia z perspektywy stajni, hodowli czy infrastruktury. Brakuje natomiast analiz dotyczących sytuacji gospodarstw domowych właścicieli koni, w szczególności badań ukazujących wpływ wydatków związanych z utrzymaniem koni na codzienne decyzje finansowe, zdolność do regulowania bieżących zobowiązań, poziom płynności finansowej oraz ryzyko kruchości finansowej gospodarstw domowych. W kontekście rosnących cen i niestabilności dochodów staje się to szczególnie istotnym i aktualnym zagadnieniem.

Celem artykułu jest identyfikacja mechanizmów wpływających na kruchość finansową gospodarstw domowych utrzymujących konie oraz określenie znaczenia wydatków związanych z utrzymaniem koni dla płynności finansowej ich właścicieli. Analiza obejmuje:

- 1) udział wydatków związanych z utrzymaniem koni w budżecie domowym,
- 2) zależności między poziomem dochodów a subiektywnie odczuwanym obciążeniem wydatkami,
- 3) zmiany zachowań finansowych w odpowiedzi na wzrost cen usług i produktów związanych z końmi,
- 4) relacje między subiektywną oceną sytuacji finansowej a decyzjami dotyczącymi kontynuowania lub ograniczania aktywności jeździeckiej.

Badanie przeprowadzono metodą CAWI wśród prywatnych właścicieli koni w Polsce ($N = 636$) z 15 województw. Ankietę dystrybuowano w środowisku właścicieli koni, w szczególności poprzez społeczności i kanały związane z sektorem jeździeckim. Dobór próby miał charakter celowy i obejmował osoby utrzymujące konie w różnych modelach organizacyjnych, zarówno rekreacyjnych, jak i sportowych. Analiza koncentrowała się na zależnościach między płynnością finansową gospodarstw domowych, strukturą wydatków związanych

z utrzymaniem koni oraz subiektywną oceną stabilności finansowej. Kwestionariusz obejmował pytania dotyczące kosztów utrzymania koni, strategii ograniczania wydatków, reakcji na wzrost kosztów oraz wskaźników płynności finansowej gospodarstw domowych. W badaniu wykorzystano statystyki opisowe oraz analizy porównawcze przeprowadzone w środowisku R. W dalszej części pracy przedstawiono wybrane koncepcje teoretyczne dotyczące płynności finansowej, kruchości ekonomicznej gospodarstw domowych oraz wydatków uznaniowych. Następnie zaprezentowano wyniki analizy empirycznej oraz omówiono ich znaczenie dla właścicieli koni i szerzej – dla zrozumienia mikroekonomicznych skutków kosztownej pasji w gospodarstwie domowym.

2. Przegląd literatury

2.1. Płynność finansowa i ograniczenia płynności

Płynność finansowa gospodarstwa domowego odnosi się do zdolności do terminowego pokrywania bieżących zobowiązań oraz reagowania na nieprzewidziane wydatki poprzez wykorzystanie aktywów łatwo dostępnych, takich jak gotówka czy depozyty bankowe – co podkreślają zarówno ujęcia teoretyczne, jak i badania empiryczne dotyczące dostępności środków płynnych [Hubbard, Skinner, Zeldes, 1986]. Ograniczenia płynności pojawiają się wtedy, gdy gospodarstwo – mimo stałych dochodów lub posiadania majątku – nie dysponuje środkami, które można wykorzystać w danej chwili, co odzwierciedla zjawisko opisane przez Gelman i innych [2023] jako funkcjonowanie gospodarstw w roli „wealthy hand-to-mouth”. Mechanizm ten został opisany w kontekście zarówno gospodarstw o niskiej płynności, jak i posiadających majątek w formie niepłynnych aktywów.

Gelman i in. [2023] pokazują, że krótkotrwałe przerwy w dostępie do środków, takie jak opóźnienia w wypłacie świadczeń, prowadzą do natychmiastowych cięć wydatków, a po otrzymaniu zaległych środków wywołują gwałtowny wzrost konsumpcji, zwłaszcza w kategoriach rzadziej kupowanych dóbr trwałych. Oznacza to, że nawet przewidywalne dochody są traktowane jak szok finansowy, jeśli gospodarstwo nie dysponuje rezerwami płynnościowymi. Podobny mechanizm opisują Olafsson i Pagel [2018], wskazując, że gospodarstwa „liquid hand-to-mouth” reagują konsumpcją na moment otrzymania wynagrodzenia, mimo posiadania majątku w formie aktywów niepłynnych.

Czynniki psychologiczne dodatkowo wzmacniają te zależności. Kramer [2016] zauważa, że silna awersja do strat, niepewność dotycząca przyszłych dochodów oraz tendencja do myślenia w kategoriach punktów odniesienia wpływają na decyzje o utrzymywaniu (bądź nieutrzymywaniu) rezerw płynnościowych. Gospodarstwa o podobnej sytuacji finansowej mogą więc znacząco różnić się pod względem podatności na utratę płynności.

Rossi i Trucchi [2016] zwracają uwagę, że ograniczenia płynności skłaniają gospodarstwa do stosowania strategii kompensacyjnych, takich jak zwiększenie liczby przepracowanych

godzin lub podejmowanie dodatkowego zatrudnienia. W ten sposób problemy płynnościowe przekładają się na realne koszty ekonomiczne i społeczne.

Hubbard i współautorzy [1986] podkreślają, że nieuwzględnienie ograniczeń płynności prowadzi do błędnych wniosków w modelach decyzji międzyokresowych – gospodarstwa w rzeczywistości nie mogą swobodnie wybierać między bieżącą konsumpcją a oszczędnościami, jeśli dostęp do płynnych zasobów jest ograniczony.

Uzupełnieniem powyższych ustaleń są wyniki Olafssona i Pagela [2018], którzy zauważyli, że część gospodarstw utrzymuje poziom płynności znacznie przewyższający standardy wynikające z modeli optymalizacyjnych, traktując te rezerwy jako bufor bezpieczeństwa przeciwko nieprzewidywalnym zakłóceniom dochodowym. Wskazuje to, że zarządzanie płynnością jest ściśle związane z potrzebą subiektywnego poczucia bezpieczeństwa.

W przypadku gospodarstw domowych utrzymujących konie problem płynności nabiera szczególnego znaczenia. Wydatki na pensjonat, paszę, kowala, opiekę weterynaryjną czy transport są cykliczne, stałe i w dużej mierze nieelastyczne. Nie można ich odroczyć bez ryzyka zaniedbania zwierzęcia lub pogorszenia jego stanu zdrowia. W sytuacjach nagłych – kontuzji, choroby, konieczności leczenia specjalistycznego – koszty mogą gwałtownie rosnąć, przekraczając typowy poziom obciążeń miesięcznych. Gospodarstwa o ograniczonej płynności są przez to szczególnie narażone na destabilizację finansów i konieczność podejmowania trudnych decyzji, włącznie z ograniczeniem aktywności jeździeckiej lub rezygnacją z utrzymania konia.

2.2. Kruchość finansowa gospodarstw domowych

Kruchość finansowa gospodarstw domowych odnosi się do ich podatności na zakłócenia dochodowe i nieprzewidziane wydatki, wynikające z niewystarczającego poziomu dostępnych środków płynnych. W literaturze podkreśla się, że nawet gospodarstwa o stabilnych dochodach mogą doświadczać wysokiej wrażliwości finansowej, jeśli nie dysponują adekwatnym buforem oszczędnościowym [West, Mottola, 2016]. Z kolei Gaigalienė i Kaniauskaitė [2023] wykazują, że to właśnie poziom dostępnej płynności, a nie wysokość zadłużenia gospodarstwa, stanowi główny czynnik różnicujący podatność na szoki finansowe w gospodarstwach europejskich. Autorzy podkreślają przy tym, że posiadanie minimalnych rezerw płynnych stanowi niezbędny warunek odporności finansowej w okresach zmienności dochodów. Zbliżone wnioski formułują Brunetti, Giarda i Torricelli [2016], których analizy pokazują, że w okresach dobrej koniunktury gospodarstwa częściej utrzymują bardziej ryzykowne portfele, co zwiększa ich podatność w momencie pogorszenia sytuacji ekonomicznej.

Badania Chen, Hu i Wen [2024] wskazują, że czynniki demograficzne, takie jak wiek czy stan zdrowia, w sposób nieliniowy modyfikują poziom kruchości finansowej, przy czym zależności te różnią się pomiędzy gospodarstwami miejskimi i wiejskimi. Z kolei Gao i Xing [2025] podkreślają, że narastające zadłużenie konsumpcyjne zwiększa podatność gospodarstw na utratę stabilności, a w skrajnych przypadkach może prowadzić do spirali zadłużenia. Uzu-

pełniając, de Clercq, van Tonder i van Aardt [2019] wskazują, że wysoki wskaźnik długu do dochodu jest jednym z najważniejszych predyktorów kruchości finansowej, zwłaszcza w gospodarstwach o słabszych systemach zabezpieczenia społecznego.

Kruchość finansowa ma także istotny wymiar psychologiczny. Reece i in. [2023] zauważają, że niepewność ekonomiczna i brak stabilności dochodów prowadzą do stresu oraz obniżenia dobrostanu psychicznego, co może z kolei pogłębiać problemy ekonomiczne gospodarstw. Podobne zależności dostrzegali Mewse, Lea i Wrapson [2010], wskazując, że trudności finansowe często współwystępują z obniżoną samooceną i poczuciem braku sprawczości, co sprzyja dalszej destabilizacji sytuacji ekonomicznej.

W przypadku gospodarstw domowych utrzymujących konie kruchość finansowa może ujawniać się szczególnie silnie, ponieważ koszty związane z opieką nad zwierzęciem mają charakter stały, nieelastyczny i niemożliwy do odroczenia. Oznacza to, że nagły spadek dochodu lub wzrost kosztów leczenia konia może szybciej prowadzić do zaburzenia równowagi finansowej takich gospodarstw niż w przypadku innych form wydatków rekreacyjnych [Gaigalienė, Kaniauskaitė, 2023; Brunetti i in., 2016].

2.3. Wydatki związane z utrzymaniem koni i wydatki uznaniowe

Wydatki uznaniowe stanowią taką kategorię konsumpcji, która nie jest niezbędna dla bieżącego funkcjonowania gospodarstwa domowego, lecz wynika z preferencji, stylu życia oraz potrzeb emocjonalnych. Badania pokazują, że tego typu koszty mają istotny wpływ na płynność oraz ogólną stabilność finansową, szczególnie w gospodarstwach o ograniczonych zasobach gotówkowych [Chen i in., 2025]. Holm [2016, s. 40–42] zauważa, że gospodarstwa znajdujące się w warunkach ograniczonej płynności charakteryzują się wyższą skłonnością do natychmiastowej konsumpcji, co zwiększa ich wrażliwość na przyszłe wahania dochodowe.

Kim i Koh [2025] wykazują, że jednorazowe lub nieoczekiwane zwiększenie dochodu – np. w wyniku wygranej – często prowadzi do wzrostu wydatków nieobligatoryjnych zamiast budowania rezerwy płynnościowej, zwłaszcza w gospodarstwach o niskiej zdolności oszczędzania. Z kolei Jappelli i Pistaferri [2010] wskazują, że w sytuacji przewidywanego spadku dochodów gospodarstwa redukują wydatki uznaniowe jako pierwsze, kierując się motywem ostrożnościowym oraz koniecznością utrzymania stabilności konsumpcji podstawowej.

Chen i współautorzy [2025] podkreślają, że gospodarstwa pozbawione odpowiednich zasobów płynnych cechują się większą zmiennością konsumpcji w reakcji na zmiany dochodu. W takich warunkach wydatki uznaniowe stają się szczególnie podatne na wahania wpływów bieżących, co zwiększa ogólne ryzyko finansowe. Ważną rolę odgrywają także oczekiwania dotyczące przyszłych dochodów: Gan [2010] wykazał, że w sytuacji niepewności gospodarstwa ograniczają wydatki nieobligatoryjne, jednocześnie zwiększając oszczędności zabezpieczające.

W okresach kryzysowych zmiany w strukturze wydatków uznaniowych są szczególnie wyraźne. Badania Kaicker, Gupta i Gaiha [2024] pokazują, że pandemia COVID-19 doprowadziła do znaczącej redukcji konsumpcji nieobligatoryjnej, czemu towarzyszył wzrost ostrożnościowych zachowań finansowych i dążenie do wzmocnienia płynności.

W kontekście gospodarstw domowych utrzymujących konie wydatki związane z aktywnością jeździecką – choć dobrowolne – po ich podjęciu stają się wydatkami stałymi, przewidywalnymi i nieelastycznymi. Konkuruje tym samym z innymi kategoriami wydatków uznaniowych, ograniczając przestrzeń budżetową. W warunkach niskiej płynności wydatki związane z utrzymaniem konia mogą prowadzić do rezygnacji z innych nieobowiązkowych wydatków, a w skrajnych przypadkach – do zaburzeń równowagi finansowej lub redukcji aktywności jeździeckiej [Holm, 2016; Kim, Koh, 2025].

2.4. Czynniki behawioralne w decyzjach finansowych gospodarstw domowych

Decyzje finansowe gospodarstw domowych są w znacznym stopniu kształtowane przez czynniki behawioralne, obejmujące percepcję ryzyka, preferencje czasowe, wpływ emocji oraz strukturę relacji wewnątrz gospodarstwa. Badania Tanaki, Camerer i Nguyen [2010] pokazują, że poziom awersji do ryzyka oraz skłonność do odkładania gratyfikacji różnią się istotnie między grupami o odmiennym statusie społeczno-ekonomicznym – gospodarstwa o niższych dochodach wykazują wyższą awersję do strat, co może prowadzić do nadmiernej ostrożności i zaniżania poziomu inwestycji oraz oszczędności. Mechanizmy te przekładają się na realne wybory budżetowe, szczególnie w kontekście obciążeń stałych.

Znaczącą rolę odgrywa także struktura władzy finansowej w gospodarstwie. Badania Carlssona, Martinssona, Qin i Sutter [2012] przeprowadzone w Chinach wskazują, że osoba kontrolująca dochody determinuje preferencje dotyczące konsumpcji, oszczędzania i inwestycji, a zmiana dominującego decydenta prowadzi do modyfikacji strategii finansowych całego gospodarstwa. Z perspektywy behawioralnej oznacza to, że decyzje dotyczące wydatków – również tych związanych z pasją lub hodowlą – są wynikiem ukrytych negocjacji, preferencji i norm wewnątrz rodziny.

Karpyshyn i Tabaka [2020] podkreślają znaczenie zniekształceń poznawczych w procesie podejmowania decyzji konsumenckich, zwłaszcza w warunkach ograniczonej płynności. Autorzy wskazują, że impulsywność, ograniczona samokontrola oraz heurystyki mogą prowadzić do nadmiernej konsumpcji lub nieoptymalnych wyborów finansowych, zwłaszcza w gospodarstwach o niższym poziomie wiedzy ekonomicznej. Mechanizmy te mogą sprzyjać przecenianiu bieżącej konsumpcji kosztem bezpieczeństwa finansowego.

Czynniki psychologiczne istotnie wpływają także na decyzje dotyczące ryzyka finansowego. Agarwal i Mannil [2023] zauważają, że skłonność do unikania ryzyka oraz indywidualne preferencje czasowe determinują strategie gospodarstw domowych w zakresie zadłużenia,

gromadzenia oszczędności i finansowania wydatków nieobligatoryjnych. Badania te wskazują, że osoby o silnej preferencji bieżącej konsumpcji mają większą tendencję do nadmiernego zadłużania się lub zaniedbywania tworzenia buforów płynnościowych.

Na istotną rolę psychologii w decyzjach finansowych zwraca również uwagę Deaves [2024], podkreślając, że stabilność dochodu, różnice w poziomie wiedzy finansowej oraz indywidualne uwarunkowania poznawcze wpływają na skłonność gospodarstw domowych do podejmowania długoterminowych decyzji oszczędnościowych. Wyniki te są zbieżne z ustaleniami Mewse i współautorów [2010], którzy zaobserwowali, że trudna sytuacja finansowa i poczucie braku sprawczości obniżają skłonność do kontaktu z instytucjami finansowymi oraz pogłębiają unikanie konfrontacji z problemami zadłużenia.

Dodatkowo istotne są oczekiwania gospodarstw dotyczące przyszłych warunków ekonomicznych. Press [2024] pokazuje, że oczekiwana inflacja oraz prognozy dotyczące przyszłego dochodu silnie modyfikują plany konsumpcyjne – gospodarstwa skłonne są przyspieszać wydatki lub je ograniczać w zależności od percepcji ryzyka. Z kolei Gomes, Haliasson i Ramadorai [2021] wskazują, że decyzje dotyczące kredytu, zabezpieczenia emerytalnego i polis ubezpieczeniowych wynikają w znacznej mierze z czynników kulturowych, edukacyjnych i psychologicznych – a nie wyłącznie z obiektywnych potrzeb ekonomicznych.

Mechanizmy behawioralne są szczególnie istotne w gospodarstwach utrzymujących konie, gdzie decyzje finansowe są często połączeniem racjonalnych kalkulacji i silnych motywacji emocjonalnych. Utrzymanie konia wiąże się z wysokimi, stałymi kosztami, a jednocześnie z dużą wartością emocjonalną. W takich warunkach gospodarstwa mogą przejawiać m.in. efekt zobowiązania, skłonność do przeceniania zdolności do udźwignięcia rosnących kosztów czy preferencję podtrzymania aktywności jeździeckiej nawet kosztem rezygnacji z bufora płynnościowego.

Czynniki behawioralne zatem znacząco modyfikują sposób, w jaki gospodarstwa domowe – w tym właściciele koni – oceniają ryzyko finansowe, planują budżet i reagują na stres ekonomiczny, co ma kluczowe znaczenie dla zrozumienia ich podatności na utratę płynności i kruchość finansową.

2.5. Koń jako dobro emocjonalne i ekonomia dobrostanu

W literaturze dotyczącej ekonomii dobrostanu zwraca się uwagę, że część dóbr nabywanych przez gospodarstwa domowe pełni funkcję wykraczającą poza ich wartość materialną. Są to dobra o charakterze emocjonalnym, których znaczenie wynika z wpływu na dobrostan psychiczny, relacje społeczne czy poczucie sensu. Dolan, Peasgood i White [2008] podkreślają, że to właśnie komponent emocjonalny może decydować o trwałości decyzji konsumpcyjnych, niezależnie od ich opłacalności finansowej.

Badania nad zachowaniami konsumentckimi wskazują, że wydatki związane z aktywnością rekreacyjną lub opieką nad zwierzętami często pełnią rolę stabilizującą dla dobrostanu

jednostki. Kahneman i Deaton [2010, s. 16491–16496] wykazują, że dobra podnoszące jakość codziennego życia mają istotny wpływ na poziom zadowolenia, nawet jeśli wiążą się ze znacznymi kosztami. Z kolei Loewenstein [2000, s. 426–432] zauważa, że dobra nacechowane emocjonalnie mogą skłaniać do przedkładania bieżących korzyści nad długoterminową stabilność finansową.

W relacji człowiek–zwierzę szczególnie silnie widoczny jest aspekt emocjonalny. Serpell [1996, s. 123–145] pokazuje, że posiadanie zwierzęcia wiąże się z poczuciem więzi, odpowiedzialności i przynależności, co nadaje opiece nad nim znaczenie wykraczające poza zwykły wydatek. Mechanizm ten dobrze opisuje sytuację właścicieli koni, dla których zwierzę staje się częścią tożsamości i stylu życia.

Ekonomia dobrostanu zwraca jednocześnie uwagę na konsekwencje finansowe takich wyborów. O'Donoghue i Loewenstein [1992, s. 273–279] wskazują, że w przypadku dóbr o wysokim ładunku emocjonalnym jednostki mają tendencję do pomijania przyszłych kosztów, koncentrując się na bieżącej satysfakcji. Może to prowadzić do utrzymywania wydatków nawet wtedy, gdy pogarsza się sytuacja dochodowa gospodarstwa.

W tym ujęciu koń staje się dobrem emocjonalnym, którego wartość jest ściśle związana z poczuciem dobrostanu właściciela. Jednocześnie wydatki związane z opieką – stałe, cykliczne i nieelastyczne – sprawiają, że decyzje finansowe dotyczące utrzymania konia w mniejszym stopniu podlegają redukcji w porównaniu z innymi wydatkami uznaniowymi. Oznacza to, że w przypadku spadku dochodu właściciele koni mogą doświadczać napięcia między potrzebą utrzymania relacji ze zwierzęciem a koniecznością zachowania stabilności finansowej.

2.6. Wnioski z przeglądu literatury i ich implikacje dla badania

W świetle omówionej literatury oczekiwać można, że gospodarstwa o niskiej dostępności środków płynnych będą w większym stopniu narażone na destabilizację budżetu w przypadku kosztów związanych z utrzymaniem konia. Badania Gelmana i in. [2023] oraz Olafssona i Pagela [2018] wskazują, że gospodarstwa funkcjonujące w warunkach ograniczeń płynności reagują natychmiastowymi zmianami konsumpcji na najmniejsze wahania dochodu, co powinno ujawnić się również w próbie właścicieli koni. Jednocześnie literatura podkreśla, że wydatki uznaniowe są pierwszą kategorią zredukowaną w sytuacji niepewności finansowej – co może oznaczać, że wydatki związane z utrzymaniem konia, choć dobrowolne, będą konkurować z innymi formami konsumpcji.

Na podstawie teorii kruchości finansowej [West, Mottola, 2016; Brunetti i in., 2016] spodziewać można się również, że brak buforów oszczędnościowych będzie szczególnie widoczny w grupie osób utrzymujących konie w pensjonatach, gdzie wydatki są wyższe i mniej

elastyczne. Z kolei z perspektywy ekonomii behawioralnej [Kramer, 2016; Mewse i in., 2010] przewiduje się, że czynniki psychologiczne – np. awersja do strat czy impulsywność – będą w stanie wyjaśnić część obserwowanej zmienności zachowań finansowych.

3. Metodologia

Celem badania było określenie, w jaki sposób poziom płynności finansowej, kruchość finansowa oraz struktura wydatków uznaniowych wpływają na stabilność ekonomiczną gospodarstw domowych utrzymujących konie w Polsce. Analiza została oparta na danych z badania ilościowego (CAWI) przeprowadzonego wśród właścicieli koni ($N = 636$), obejmującego pytania dotyczące: poziomu dochodów, struktury miesięcznych kosztów, płynności finansowej, zadłużenia, bufora oszczędnościowego, zachowań finansowych oraz charakterystyki związanej z utrzymaniem konia.

Kwestionariusz obejmował zmienne umożliwiające ocenę sytuacji finansowej respondentów, w tym: wydatki obowiązkowe, wydatki uznaniowe, wysokość i regularność dochodów, posiadane oszczędności, doświadczenie nagłych szoków finansowych, liczbę posiadanych koni, model utrzymania (pensjonat vs. własna stajnia) oraz subiektywną ocenę stabilności finansowej.

Postawiono następujące pytania badawcze:

- 1) W jaki sposób poziom płynności finansowej gospodarstw domowych wpływa na zdolność do pokrywania kosztów związanych z utrzymaniem konia?
- 2) Czy gospodarstwa domowe utrzymujące konie charakteryzują się wyższą kruchością finansową niż przeciętne gospodarstwa o podobnych dochodach?
- 3) Jaką rolę odgrywają wydatki uznaniowe (w tym wydatki związane z aktywnością jeździecką) w kształtowaniu stabilności finansowej?
- 4) Czy zachowania behawioralne – takie jak awersja do strat, impulsywność zakupowa lub preferencje czasowe – różnicują sposoby zarządzania budżetem w gospodarstwach utrzymujących konie?
- 5) Jakie czynniki (dochodowe, demograficzne, behawioralne) najlepiej wyjaśniają ryzyko destabilizacji finansowej w tej grupie?

W analizie wykorzystano statystyki opisowe, korelacje liniowe oraz analizę wariancji porównującą gospodarstwa o różnym poziomie płynności finansowej oraz różnej liczbie posiadanych koni. Wybrane zmienne zostały pogrupowane zgodnie z trzema wymiarami teoretycznymi:

- 1) płynność finansowa,
- 2) kruchość finansowa,
- 3) wydatki uznaniowe i koszty utrzymania koni.

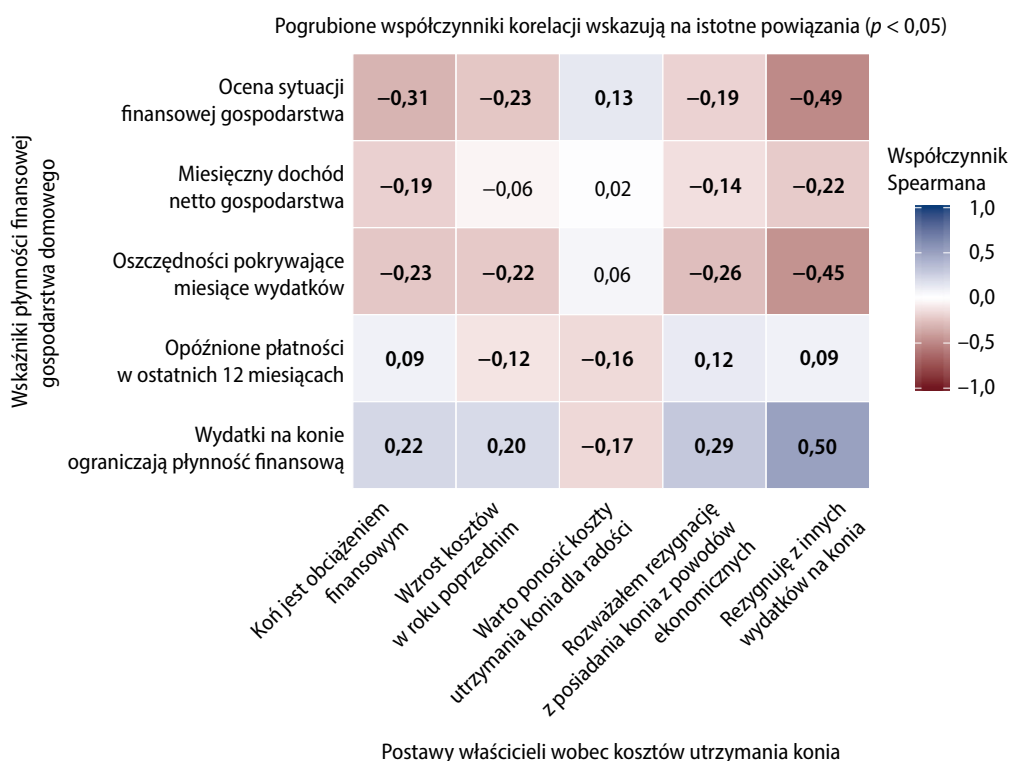
Dane poddano analizie statystycznej z użyciem środowiska R [wersja 4.3.3; R Core Team, 2024].

4. Analiza wyników

4.1. Płynność finansowa gospodarstw domowych a wydatki związane z utrzymaniem koni

Właściciele koni, którzy postrzegają utrzymanie zwierzęcia jako znaczne obciążenie, częściej zgłaszają, iż wydatki te negatywnie wpływają na ich zdolność do regulowania bieżących zobowiązań. Osoby o lepszej subiektywnej ocenie sytuacji finansowej rzadziej rozważają rezygnację z posiadania konia z powodów ekonomicznych, podkreślając rolę kondycji finansowej w utrzymywaniu pasji mimo kosztów. Emocjonalna satysfakcja z posiadania konia jest częściowo zależna od obiektywnych wskaźników finansowych. Postawy wobec kosztów utrzymania konia są znacząco związane z płynnością finansową, co może informować o potrzebie wsparcia dla właścicieli w kontekście rosnącej inflacji kosztów.

Rysunek 1. Macierz korelacji między postawami wobec kosztów utrzymania konia a wskaźnikami płynności finansowej gospodarstw domowych (N = 511–636)

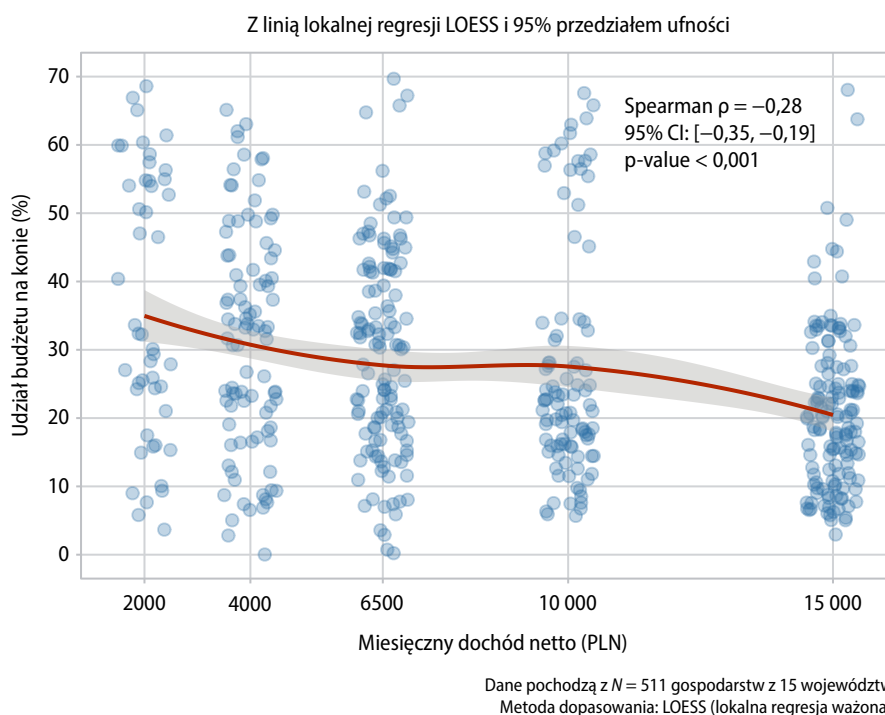

Źródło: opracowanie własne.

4.2. Dochód gospodarstw domowych a budżet wydatków na utrzymanie koni

Wyższy miesięczny dochód netto gospodarstwa wiąże się z niższym procentowym udziałem budżetu przeznaczanego na utrzymanie koni. Gospodarstwa o niższych dochodach (np. poniżej 5000,00 zł) ponoszą względnie większy ciężar kosztów utrzymania koni (30% i więcej), co może zwiększać ryzyko obciążenia finansowego i rezygnacji z pasji.

Rysunek 2. Dochód gospodarstwa vs. udział budżetu na konie

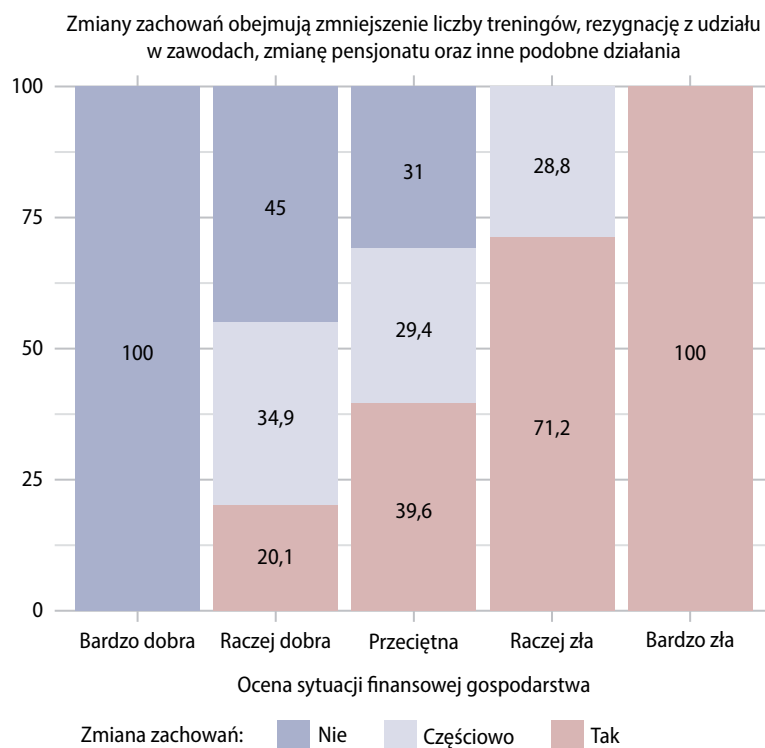

Źródło: opracowanie własne.

4.3. Zmiany zachowań właścicieli koni w związku ze wzrostem wydatków

Im gorsza ocena sytuacji finansowej gospodarstwa, tym wyższy odsetek właścicieli koni wprowadzających zmiany w zachowaniach z powodu wzrostu kosztów. W gospodarstwach o przeciętnej i raczej złej sytuacji ponad 70% właścicieli wykazuje gotowość do takich modyfikacji, a w przypadku bardzo złej sytuacji – 100%. Z kolei właściciele oceniający swoją sytuację jako bardzo dobrą w 100% nie zmieniają zachowań, co podkreśla odporność zamożniejszych gospodarstw na rosnące wydatki.

Rysunek 3. Zmiany zachowań właścicieli koni z powodu wzrostu kosztów według sytuacji finansowej gospodarstwa (%)

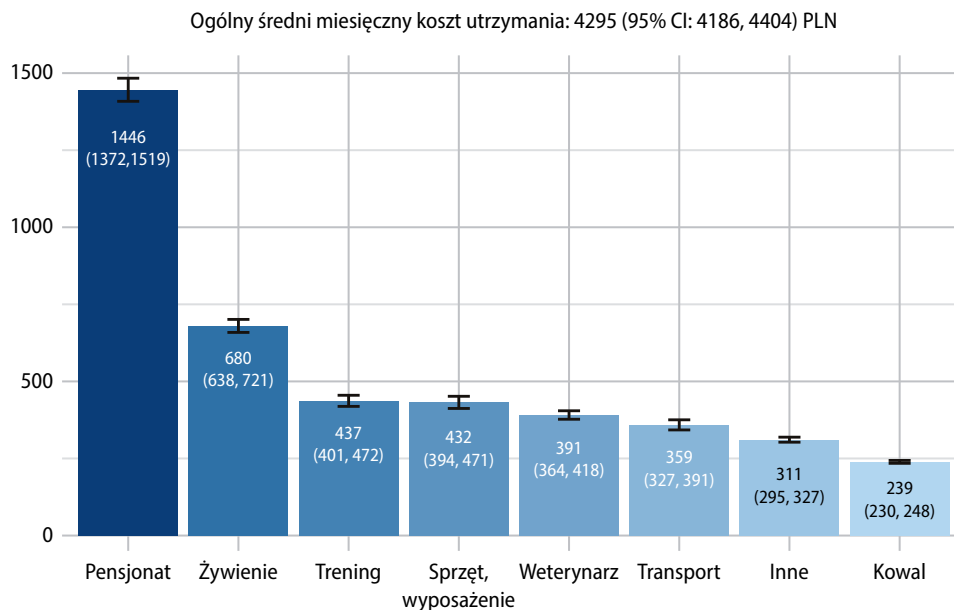

Źródło: opracowanie własne.

4.4. Struktura wydatków związanych z utrzymaniem koni

Ogólny miesięczny koszt na jednego konia wynosi 4295,00 zł, co podkreśla skalę ekonomicznego obciążenia pasji konnej. Pensjonat i żywienie stanowią około połowy średnich miesięcznych wydatków utrzymania konia.

Rysunek 4. Średnie miesięczne koszty utrzymania jednego konia według kategorii

Opracowano na podstawie 636 obserwacji z 15 województw.
 Słupki ilustrują zagregowane średnie kosztów, uzupełnione o błędy standardowe.
 Etykiety przedstawiają koszty w formie średniej wartości wraz z 95-procentowym przedziałem ufności.

Źródło: opracowanie własne.

5. Dyskusja

Uzyskane wyniki wskazują, że gospodarstwa domowe utrzymujące konie cechują się wyraźnie niższą stabilnością finansową niż wynikałoby to z poziomu ich dochodów. Zgodnie z literaturą, brak płynnych aktywów zwiększa podatność na wahania dochodowe, a w analizowanej próbie zjawisko to było szczególnie widoczne wśród osób utrzymujących konie w pensjonatach. W tej grupie koszty stałe były znacznie wyższe, a odsetek gospodarstw bez bufora oszczędnościowego – największy, co potwierdza tezy Gaigalienė i Kaniauskaitė [2023] o kluczowej roli płynności w kształtowaniu odporności finansowej.

Wyniki badań potwierdzają także mechanizmy opisane przez Gelmana i współautorów [2023] – właściciele koni o niskiej płynności wykazywali silną zależność między poziomem konsumpcji a cyklem wpływów pieniężnych, co przejawiało się m.in. w ograniczaniu wydatków w okresach wyższych kosztów weterynaryjnych czy nagłych wydarzeń. Jednocześnie w analizie widoczna była cecha, którą literatura definiuje jako „behawioralną kruchość finansową”: respondenci deklarowali, że koszty związane z końmi mają wysoki priorytet emocjonalny, co prowadziło do redukcji innych kategorii wydatków oraz rezygnacji z tworzenia

oszczędności. Zjawisko to pozostaje spójne z ustaleniami dotyczącymi dóbr emocjonalnych i preferencji czasowych.

Dodatkowo, obserwowane różnice w poziomie stabilności finansowej pomiędzy osobami utrzymującymi jednego konia a właścicielami dwóch lub więcej koni wskazują na efekt skali kosztów oraz kumulację ryzyka finansowego. W świetle literatury [Rossi, Trucchi, 2016] można interpretować to jako mechanizm kompensacyjny – część gospodarstw zwiększa obciążenie finansowe mimo ograniczeń płynnościowych, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do pogorszenia ich sytuacji ekonomicznej.

6. Podsumowanie

Przeprowadzone badanie pozwoliło zidentyfikować najważniejsze czynniki wpływające na stabilność finansową gospodarstw domowych utrzymujących konie w Polsce. Wyniki wskazują, że główną determinantą sytuacji finansowej nie jest poziom dochodów, lecz dostępność środków płynnych i zdolność do reagowania na nagłe wydatki. Gospodarstwa o niskiej płynności były szczególnie narażone na destabilizację budżetu, zwłaszcza w sytuacjach nagłych kosztów weterynaryjnych. Zgodnie z literaturą wydatki związane z utrzymaniem koni jako dobra emocjonalnego są trudne do ograniczenia, co potwierdziła analiza zachowań właścicieli koni – wydatki związane z utrzymaniem zwierzęcia były traktowane priorytetowo, często kosztem oszczędności.

Wyniki mają istotne znaczenie praktyczne – wskazują na potrzebę budowania rezerw finansowych oraz rozwijania edukacji ekonomicznej wśród właścicieli koni. Ograniczeniem badania jest dobór próby, obejmujący głównie osoby aktywnie związane ze środowiskiem jeździeckim, co może wpływać na strukturę odpowiedzi. Kierunek dalszych badań powinien objąć analizę długookresowych konsekwencji finansowych utrzymywania koni oraz porównanie z innymi formami kosztownych pasji rekreacyjnych.

Bibliografia

Wydawnictwa zwarte

1. Agarwal, S., Mannil, N. (2023). Household Financial Decision Making. W: *Handbook of Financial Decision Making* (ch. 18). Cheltenham: Edward Elgar Publishing. DOI: 10.4337/9781802204179.00033.
2. Deaves, R. (2024). *Household Finance: An Introduction to Individual Financial Behavior*. New York: Oxford University Press. DOI: 10.1093/9780197699898.001.0001.
3. R Core Team (2024). *R: A Language and Environment for Statistical Computing*. Vienna: R Foundation for Statistical Computing.

4. Serpell, J. (1996). *In the Company of Animals: A Study of Human – Animal Relationships*. Cambridge: Cambridge University Press.

Artykuły naukowe

1. Brunetti, M., Giarda, E., Torricelli, C. (2016). Is Financial Fragility a Matter of Illiquidity? An Appraisal for Italian Households, *Review of Income and Wealth*, 62(4), s. 628–649. DOI: 10.1111/roiw.12189.
2. Carlsson, F., He, H., Martinsson, P., Qin, P., Sutter, M. (2012). Household Decision Making in Rural China: Using Experiments to Estimate the Influences of Spouses, *Journal of Economic Behavior & Organization*, 84(2), s. 525–536. DOI: 10.1016/j.jebo.2012.08.010.
3. Chen, X., Hu, G., Wen, H. (2025). Investigating the Factors Influencing Household Financial Vulnerability in China: An Exploration Based on the Shapley Additive Explanations Approach, *Sustainability*, 17, 5523. DOI: 10.3390/su17125523.
4. Clercq, B. de, van Tonder, J.A., van Aardt, C.J. (2019). Consumer Financial Vulnerability: Identifying Transmission Linkages that Could Give Rise to Higher Levels of Consumer Financial Vulnerability, *Southern African Business Review*, 19(1), s. 112–136. DOI: 10.25159/1998-8125/5836.
5. Dolan, P., Peasgood, T., White, M. (2008). Do We Really Know what Makes us Happy? A Review of the Economic Literature on the Factors Associated with Subjective Well-Being, *Journal of Economic Psychology*, 29(1), s. 94–122. DOI: 10.1016/j.joep.2007.09.001.
6. Gaigalienė, A., Kaniauskaitė, G. (2023). The Financial Vulnerability of European Households, *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 45(4), s. 334–342. DOI: 10.15544/mts.2023.33.
7. Gan, J. (2010). Housing Wealth and Consumption Growth: Evidence from a Large Panel of Households, *The Review of Financial Studies*, 23(6), s. 2229–2267. DOI: 10.1093/rfs/hhp127.
8. Gao, W., Xing, B. (2025). Consumer Credit and Household Financial Vulnerability, *Advances in Economics, Management and Political Sciences*, 180, s. 132–146.
9. Gelman, M., Gorodnichenko, Y., Kariv, S., Koustas, D., Shapiro, M.D., Silverman, D., Tadelis, S. (2023). The Response of Consumer Spending to Changes in Gasoline Prices, *American Economic Journal: Macroeconomics*, 15(2), s. 129–160. DOI: 10.1257/mac.20210024.
10. Gomes, F., Haliassos, M., Ramadorai, T. (2021). Household Finance, *Journal of Economic Literature*, 59(3), s. 919–1000. DOI: 10.1257/jel.20201461.
11. Holm, M.B. (2018). Consumption with Liquidity Constraints: An Analytical Characterization, *Economics Letters*, 167, s. 40–42. DOI: 10.1016/j.econlet.2018.03.004.
12. Hubbard, R.G., Skinner, J., Zeldes, S.P. (1986). *Precautionary Saving and Social Insurance*, NBER Working Paper, s. 360–399.
13. Kahneman, D., Deaton, A. (2010). High Income Improves Evaluation of Life but not Emotional Well-Being, *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 107(38), s. 16489–16493. doi: 10.1073/pnas.1011492107.
14. Kaicker, N., Gupta, A., Gaiha, R. (2024). Recreation and Social Obligations during Covid in India: Does Social Distancing Act as a Barrier?, *Review of Development Economics*, 28(2), s. 527–543. DOI: 10.1111/rode.13064.

15. Karpyshyn, N., Tabaka, S. (2020). Behavioral Financial Decisions of the Population in the Process of Consumption, *World of Finance*, 3(64), s. 19–28. DOI: 10.35774/sf2020.03.019.
16. Kim, S., Koh, K. (2025). Consumption Responses to Income Shocks through Lottery Winning: Evidence from Older Adults in Singapore, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 87, s. 1–25. DOI: 10.1111/obes.12629.
17. Kramer, B. (2016). When Expectations Become Aspirations: Reference-Dependent Preferences and Liquidity Constraints, *Economic Theory*, 61, s. 685–721. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00199-015-0949-9>.
18. Liang, Y., Meng, C., Chen, R., Yang, Y., Zeng, Y. (2024). Pet Ownership and its Influence on Animal Welfare Attitudes and Consumption Intentions among Chinese University Students, *Animals*, 14, s. 3242. DOI: 10.3390/ani14223242.
19. Loewenstein, G. (2000). Emotions in Economic Theory and Economic Behavior, *American Economic Review*, 90(2), s. 426–432. DOI: 10.1257/aer.90.2.426.
20. Jappelli, T., Pistaferri, L. (2010). The Consumption Response to Income Changes, *Annual Review of Economics*, 2, s. 479–506. DOI: 10.1146/annurev.economics.050708.142933.
21. Mewse, A.J., Lea, S.E. G., Wrapson, W. (2010). First Steps out of Debt: Attitudes and Social Identity as Predictors of Contact by Debtors with Creditors, *Journal of Economic Psychology*, 31(6), s. 1021–1034. DOI: 10.1016/j.joep.2010.08.009.
22. O'Donoghue, T., Rabin, M. (2015). Present Bias: Lessons Learned and to be Learned, *American Economic Review*, 105(5), s. 273–279. DOI: 10.1257/aer.p20151085.
23. Olafsson, A., Pagel, M. (2018). The Liquid Hand-to-Mouth: Evidence from Personal Finance Management Software, *The Review of Financial Studies*, 31(11), s. 4398–4446. DOI: <https://doi.org/10.1093/rfs/hhy055>.
24. Press, O.-A. (2024). Essays on Household Finance, *PhD Series*, 43. DOI: 10.22439/phd.43.2024.
25. Reece, S., Dickerson, J., Kelly, B., McEachan, R.R.C., Pickett, K.E. (2023). The Long-Term Impact of the Covid-19 Pandemic on Financial Insecurity in Vulnerable Families: Findings from the Born in Bradford Covid-19 Longitudinal Study, *PLoS ONE*, 18(11), e0295064. DOI: 10.1371/journal.pone.0295064.
26. Rossi, M., Trucchi, S. (2016). Liquidity Constraints and Labor Supply, *European Economic Review*, 87, s. 176–193. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2016.05.001>.
27. Tanaka, T., Camerer, C.F., Nguyen, Q. (2016). Risk and Time Preferences: Linking Experimental and Household Survey Data from Vietnam. W: *Behavioral Economics of Preferences, Choices, and Happiness* (s. 3–33), S. Ikeda, H. Kato, F. Ohtake, Y. Tsutsui (Eds.). Tokyo: Springer. DOI: 10.1007/978-4-431-55402-8_1.
28. West, S., Mottola, G. (2016). A Population on the Brink: American Renters, Emergency Savings, and Financial Fragility, *Poverty & Public Policy*, 8(1), s. 56–71. DOI: 10.1002/pop4.130.

Financial Liquidity of Horse Owners' Households in Poland: Microeconomic Perspective

Abstract

The paper examines the financial liquidity and fragility of Polish horse owners' households from a microeconomic perspective. Using CAWI data from 636 respondents across 15 regions, the study investigates the share of horse-related expenses in household budgets, the role of income and precautionary savings in maintaining stability and behavioural responses to rising prices of equestrian goods and services. Descriptive statistics and comparative analyses were conducted in R. The findings show that the key source of risk is not the income level itself but limited liquid resources combined with high, fixed costs of the hobby. Households with low liquidity are more likely to cut other discretionary spending, forgo saving and consider reducing or abandoning horse ownership. The results highlight the need for financial education and stronger liquidity buffers among horse owners to mitigate the impact of income and cost shocks.

Keywords: financial liquidity, financial fragility, discretionary spending, households, horse owners
